
Najwyższa Izba Kontroli skontrolowała, czy samorządy powiatowe i powiatowe urzędy pracy w Łódzkiem wywiązywały się z zadań w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Sprawdzono m.in., czy identyfikowano potrzeby dotyczące rodzaju pomocy udzielanej tym osobom i czy podejmowane działania przyczyniły się do wzrostu zatrudnienia i poprawy ich sytuacji na rynku pracy.

NIK ocenia, że **samorządy powiatowe i urzędy pracy prawidłowo wywiązywały się z większości zadań w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, finansowanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Kontrola NIK wykazała jednak nieprawidłowości w dysponowaniu środkami na szczeblu lokalnym.** Zarzut Izby dotyczył pozostawienia przez dwóch starostów - w Opocznie i Radomsku - środków PFRON w wysokości ponad 950 tys. zł w swoich starostwach. NIK podkreśla, że działanie to było nielegalne, gdyż zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej, to powiatowe urzędy pracy są uprawnione do wykonywania zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej.

Kontrolowane powiatowe **urzędy pracy właściwie identyfikowały i diagnozowały potrzeby zawodowe zarejestrowanych w nich osób niepełnosprawnych.** Pracownicy urzędów, w ramach tzw. koncepcji profilowania, ustalali potencjał zatrudnieniowy i dobierali formy aktywacji najbardziej odpowiadające aktualnej sytuacji i potrzebie bezrobotnego, podporządkowując go do jednego z trzech profili. Pierwszy profil przewidziany był dla osób aktywnych, drugi dla osób wymagających wsparcia, zaś trzeci dla osób oddalonych od rynku pracy, które w większości z pomocy urzędu nie chcieli skorzystać. Ustalenie profilu pomocy stanowiło podstawę do przygotowania Indywidualnego Planu Działania, dostosowanego do możliwości bezrobotnego. Jednak NIK zauważa, że urzędnicy dokonujący profilowania bezrobotnych wskazywali, że jest to czynność wydłużająca czas obsługi i nie przekłada się na faktyczną pomoc w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Ponadto, w kwestii poprawy sytuacji zawodowej osób niepełnosprawnych powiatowe urzędy pracy współpracowały z potencjalnymi pracodawcami w celu pozyskania dla swoich klientów ofert pracy lub miejsc aktywizacji zawodowej. Przy współudziale starostw powiatowych organizowały też giełdy pracy.

W latach 2013-2015 samorządy skontrolowanych powiatów na rehabilitację osób niepełnosprawnych wydały 31 mln zł. Z tej kwoty niewielką tylko część - blisko 14 proc (ponad 4 mln zł) - przeznaczono na rehabilitację zawodową tych osób. Z kolei z tych ponad 4 mln zł najwięcej wydano na wyposażenie stanowisk pracy - ponad 2,5 mln zł. Fundusze przeznaczone na rozpoczęcie działalności gospodarczej przez osoby niepełnosprawne pochłonęły blisko 1 mln zł, a staże dla nich blisko 0,5 mln zł. Na realizację szkoleń wydano ponad 92 tys. zł.

Do powiatów i urzędów pracy wpłynęły łącznie 302 wnioski osób niepełnosprawnych oraz pracodawców chcących zatrudnić te osoby o finansowanie instrumentów i usług rynku pracy. Pozytywnie rozpatrzono 209 wniosków. Wsparciem objęto 239 osób niepełnosprawnych.

NIK zauważa, że środki na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych były niewystarczające. Pozwoliły jedynie na zaspokojenie części zgłaszanych potrzeb. Decyzja o finansowaniu zadań uwarunkowana była nie skalą potrzeb, a sytuacją ekonomiczną samorządów powiatowych. Dlatego pomoc otrzymywały te osoby, które wcześniej złożyły wniosek. NIK przeanalizowała 38 negatywnie rozpatrzonych wniosków i okazało się, że w 17 przypadkach (blisko 45 proc.) powiatowe urzędy pracy odmówiły zawarcia stosownych umów z uwagi na brak środków finansowych.

Kontrolowane podmioty m.in. powiatowe urzędy pracy, podejmowały z własnej inicjatywy szereg działań na rzecz pozyskania dodatkowych funduszy stanowiących uzupełnienie pomocy finansowej z PFRON. Działania w celu zwiększenia środków finansowych inicjował też prezes PFRON. Jednak nie przyniosły one oczekiwanego rezultatu i nie zapewniły skutecznego finansowania zadań.

NIK zauważa, że proces rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie łódzkim w latach 2013 - 2015 był głównie finansowany ze środków Funduszu Pracy i tych pochodzących z Unii Europejskiej - 54 proc. Środki przekazane według algorytmu z PFRON stanowiły niespełna 40 proc. funduszy poświęconych na ten cel.

Wszystkie kontrolowane powiatowe urzędy pracy opracowały powiatowe programy działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Robiły to jednak nierzetelnie. Tworzone dokumenty nie dawały bieżącej i obiektywnej informacji na temat planowanych efektów i postępów ich realizacji. W programach tych wskaźniki do osiągnięcia nie zostały określone w ogóle lub były ogólne, bez wskazania stanu wyjściowego i docelowego. Z tego powodu autorzy programów nie mogli zdiagnozować ewentualnych problemów związanych z ich wdrażaniem. Wpływało to także niekorzystnie na określenie skuteczności działań i - pośrednio - na wyznaczenie przyszłych potrzeb. Tym samym programy nie były, w ocenie NIK, realnym narzędziem zarządzania.

NIK zwraca także uwagę na to, że **nie przeprowadzano analiz i kalkulacji, które pozwoliłyby określić faktyczny poziom środków, potrzebnych dla zapewnienia właściwego finansowania instrumentów i usług rynku pracy. Nie podejmowano działań w kierunku - chociażby szacunkowego - określenia zapotrzebowania finansowego odpowiadającego potrzebom lokalnego rynku pracy.**

Zarówno funkcjonujący system finansowania zadań ze środków PFRON przekazywanych wg algorytmu, jak i brak działań ze strony samorządów powiatowych w kierunku określenia rzeczywistej skali potrzeb finansowych osób niepełnosprawnych oraz niewłaściwie sporządzane dokumenty planistyczne powodowały, że realizowane zadania finansowane ze środków PFRON nie w pełni zaspokajały potrzeby osób niepełnosprawnych w zakresie ich rehabilitacji zawodowej.

Prezes Zarządu PFRON, który ma nadzorować wykorzystanie środków Funduszu nie weryfikował, czy kwoty przeznaczone na pokrycie kosztów obsługi realizowanych zadań w ramach rehabilitacji zawodowej zostały faktycznie wydatkowane na ten cel. W ramach rozliczeń z samorządami powiatowymi, jak również podczas kontroli przeprowadzanych w powiatach, PFRON bazował jedynie na informacjach przedstawionych przez pracowników powiatów, przyjmując zasadę, że były one faktycznie, rzeczywiście poniesione. Dla czterech kontrolowanych powiatów przekazał on środki w wysokości ponad 123 tys. zł, natomiast w skali całego kraju - 52,5 mln zł. Również samorządy powiatowe nie posiadały wiedzy o kwotach faktycznie poniesionych z tytułu kosztów obsługi wykonywanych przez nie zadań finansowanych z PFRON, a do rozliczenia tych środków wskazywały kwotę w wysokości równej 2,5 proc. kwoty przekazanej beneficjentom.

W większości skontrolowanych starostw powiatowych i urzędów pracy (75 proc.) występowały bariery architektoniczne, które utrudniały dostęp do budynków i ich pomieszczeń osobom niepełnosprawnym. W skrajnych przypadkach osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich bez pomocy osób trzecich nie były w stanie dostać się do budynku, z uwagi na zbyt wąskie drzwi wejściowe, czy brak pochylni.

Po przeprowadzonej kontroli NIK złożyła wnioski m.in. do starostów powiatu i dyrektorów

powiatowych urzędów pracy o:

- podjęcie stosownych działań w celu zapewnienia rzetelnych danych w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych samorządu powiatowego z realizacji zadań z zakresu rehabilitacji i zatrudniania osób niepełnosprawnych, finansowanych z PFRON,
- opracowanie w powiatowych programach działań na rzecz wzrostu zatrudnienia osób niepełnosprawnych docelowych, zdefiniowanych wskaźników rezultatu w taki sposób, by nadawały tym programom wymiar planistyczny możliwy do wykorzystania także w bieżącym zarządzaniu oraz umożliwiały monitorowanie efektów realizacji programów,
- podjęcie działań w celu likwidacji barier utrudniających obsługę osób niepełnosprawnych.

Źródło: NIK